

Synyptan tys tárbie jumysynyń maqsaty jáne mindetteri

Synyptan tys tárbie jumysy mekteptegi tárbie jumysynyń quramdas bóligi bolǵandyqtan, ol tárbienniń jalpy maqsatyn oryndaýǵa baǵyttalǵan – balaǵa qoǵamda ómir súrýge qajetti áleýmettik tájiribeni meńgertý jáne qoǵamdyq turǵydan qabyldanǵan qundylyqtar júńesin qalyptastyrý. Soǵan oraı onyń negizgi maqsaty – sabaq ústinde júzege asyratyn tárbie mindetterin tolyqtyrý jáne tereńdetý, olardyń qabiletterin neǵurlym tolyq ashý, belgili bir nársege qyzyǵýshylyǵy men yntasyn oıatý, qoǵamdyq belsendilikterin shyńdaý, bos ýaqtyn durys uıymdastyrýdy kózdeńdi.

1. Balada ózine qatysty jaǵymdy qatynasty qalyptastyrý jáne ondaǵy ózine-ózi baǵalaýdyń ádildigin qamtamasyz etý. Bul balanyń odan ári dara damýynyń negizi bolady. Sebebi, tájiribe kórsetkendeı «qıyn balada» ózi týraly jaǵymsyz kózqaras qalyptasqan. Soǵan oraı durys uıymdastyrylǵan sabaqtan tys tárbie jumysy oqy protsesindegi shekteydi joıýǵa múmkindik beredi jáne balanyń ózi jóninde jaǵymdy kózqarastyń qalyptasýyna, óziniń kúsh-qayratyna senimniń ornaýyna jaǵdaı týǵyzady.
2. Balada yntymaqtastyq, ujymdyq ózara áreket etý daǵdysyn qalyptastyrý. Egerde balada ózine qatysty jaǵymdy kózqarasy bar jaǵdaıda joldastarymen til tabysý, olardyń pikirin tyńdaý, ózara mindetterin bólisi, basqa adamdardyń múddesin eskerý, kómektesý biliktiligi qalyptasqan jaǵdaıda, onda tolyǵymen ujymdyq ózara jaǵymdy árekettesý daǵdysy qalyptasqan.
3. Balada ártúrli kórkemóner árketteriniń túrimen tikeleı tanysý arqyly ondaǵy qajettilikti qalyptastyrý. Oǵan qyzyǵýshylyqty balanyń dara erekshelekterin jine qajetti biliktilik pen daǵdy dárejesin eskerý negizinde qalyptastyrý. Basqa sózben aııtqanda, sabaqtan tys jumysta bala ózine pайдaly áreketpen shuǵyldanýy tiis jáne ony ózdik turǵydan uıymdastyra alýy qajet.
4. Balanyń dúnietanymynyń komponentteri: adamgershilik , emotsionaldyq, erik-jigerin qalyptastyrý. Sabaqtan tys jumysta bala adamgershilik túsinik arqyly qoǵamdyq moralı jáne minez-qulyq normalaryn meńgeredi. Emotsııalyq sala shyǵarmashylyq árekette estetikalyq kózqaras arqyly qalyptasady.

5. Balanyń tanyım qyzyǵyshylyǵyn damytý. Mundaı mindette sabaqtan tys jumys sabaqta jáne sabaqtan tys árekettiń sabaqtastyǵyn qamtamasyz etedi. Óıtkeni sabaqtan tys jumys sabaqtaǵy tárbıemen baılanysty, mundaı kózqarasta ol oqý protsesiniń nátijesin arttırýǵa baǵyttalǵan. Balanyń tanyım qyzyǵyshylyǵyn damytý, bir jaǵdaıda, ol oqytý protsesine jumys istese, ekinshi jaǵdaıda, balaǵa tárbıelik yqpalyn kúsheıtedi.

Joǵaryda atalǵan mindetter sabaqtan tys jumystardyń negizgi baǵyttaryn anyqtaıdy. Naqtyly iske, synypqa, muǵalim jaǵdaıynyń erekshe ligine baılanysty olar naqtylanyp, ózgeritilýi múmkin.

Tárbie jumysynyń formasy

Tárbie oqý protsesi sekildi naqtyly qalyptasqan, maqsatty, júıeli protsess. Eger de tárbie júıesiniń formasy jayında áńgime qozǵasaq, qazirgi pedagogıka praktıkasında birneshe úgym qalyptasqan: «tárbie jumysynyń formasy», «tárbie sharalary», «tárbie isi» t.b. Soǵan oraı «Pedagogıkalyq entsiklopedııa» sózdiginde «form» úgymyna qatysty birneshe túsinikteme berilgen:

1. Zattyń nusqasy, syrtqy kórinisi, syrtqy keskini;
2. Belgili bir mazmunnyń syrly kórinisi;
3. Bir nárseniń belgilengen úlgi;
4. Bir násege belgili bir kórinis berýge beıimdelý.

Sirá, solardyń árqaısysynyń maǵynasy «tárbie jumysynyń formasy» jáne «tárbie protsesin uıymdastyrý formasy» degen úgymdardy beıneleıtin sekildi. Soǵan oraı ony pedagogıkalyq turǵydan qarastysaq, onda tárbie jumysynyń formasy dep – bul tárbie protsessiniń mazmunynda ómir súretin jáne kórinis beretin uıymdastyrý tásili. Onda belgili bir qundylyq

retinde (quqyqtyq, azamattyq, saıası, estetıkalyq, adamgershilik) pánge, qubylysqa, oqıǵaǵa, adamdarǵa jáne olardaǵy árekettestiktiń qarym-qatynystary ashyq jarııalanady.

«Tárbie jumysynyń formasy» oqýshylardyń naqty tárbie áreketin uıymdastyrý nusqasyn, olardyń úlkendermen ózara árekettestigin, naqtyly istıń kompazitsııalyq qurylymyn, onyń mazmunyn, atribýttaryn, ádistemesin, daıyndyq jáne ótkizý tehnologııasyn, pedagogıkalyq taldaýyn anyqtaıdy.

«Tárbie sharasy» toptyq ujymdyq áreket retinde uıymdastyrylǵan tárbie jumysynyń jeke bir aktisi retinde qarastyrylady.

«Tárbie isi» ujymdyq shyǵarmashylyq árekettiń ádistemesinde shyǵarmashylyq árekettiń sýbъektisi turǵysynan qarastyrylady- úlkenderdiń (muǵalimder, ata-analar, jań qatysýshylar) jáne tárbienelýshilerdiń aıtýy boıynsha

Qazirgi tárbieni izgilendirý, mektepti demokratııalandyrý, tulǵalyq- baǵyttaýshylyq kózqaras jaǵdaıynda tárbie protsesiniń tek maqsattylyǵy, máni jáne mazmuny ǵana ózgermeıdi, sonymen birge tárbienıń uıymdastyrý formasyna tikeleı qatysty onyń ádistemesi de ózgeredi.

Tárbie jumysynyń formasynda onyń mazmuny júzege asady. Sondyqtan synyptan tys tárbie jumystarynyń mazmuny oqýshylardyń teoriıalyq bilimin keńeyte, molyqtyra túsýge laıyqталyp, oqýshylardyń jeke qabiletin damyta túserlikteı bolǵany jón.

Tárbie jumysynyń ártúrli formasyn daıyndaý jáne ótkizý barysynda onyń belgili bir úlgisi jasalýy shart. Ol tárbie protsesin saıatty jáne tiimdi uıymdastyrýd qamtamasyz etedi. Onyń elementteri mynadaı bolyp keledi.

Maqsaty men mindetterin anyqtaý. Maqsat- pedagogtardyń uıymdastyrýymen arнайы belgilengen istıń nátijesiniń boljamy. Mysaly, «Qaıyrymdyq aktsııasy», «Ǵylymı aptalyq» t.s.

Maqsat- tárbie jumysynyń formasynda naqtylanady, óıtkeni bir aktimen tárbielik yqpaldy qalyptastyrýǵa bolmaıdy. Iáǵnı, tárbieshi maqsatqa jetýde birneshe mindetterdi belgileıdi. Mysaly, «Adamǵa mýzyka ne úshin kerek?» taqyrybynyń maqsaty- oqýshylardyń mýzykalyq mádenietin damytýdy kózdese, onyń mindetterine:

1. Oqýshylardyń mýzykalyq talǵamy jáne qyzyǵyshylyǵyn aıqyndaı(saǵalnama, áńgime júrgizý, shyǵarma jazdyrý, úntaspa tyńdatý arqyly);
2. Mýzyka jáıynda kózqarastaryn jáne túsinikterin qalyptastyrý (kesh ótkizý, kezdesý uıymdastyrý, teatrǵa saıahat jasaý, baıqaý uıymdastyrý);
3. Aldyn ala daıyndyq jumystaryn júrgizý: sharanyń mazmunyn, quraldaryn anyqtaý, qonaqtardy shaqyrý, tapsyrmalardy bólý, bezendirý jumystary, thabarlandyrý, josparyn qurý, oqýshylardy psihologııalyq turǵydan daıyndaı.
4. Tárbie sharasyn ótkizý. Onyń kezeńderi:
7. Sharanyń bastalýy, psihologııalyq kóńil kúıdi ornyqtyrý: ádebi –mýzykalyq, poeziıalyq, dramalyq bezendirý, kúı tabaq nemese úntaspa oınatý;
8. Uıymdastyrý kezeńi: uıymdastyrýshynyń sózi, sharany ashý, maqsatyn, barysyn baıandaı;
9. Negizgi bólim: sharanyń mindetteri, josparyna saı mazmunynyń baıandalýy, oqýshylardyń shyǵarmashylyq árektteri;
10. Qorytyndy bólim: sharyn qorytyndylaı, oqýshylardyń alǵan áserin talqylaı, sheshim qabyldaı, marapattaı, tapsyrma berý;

5. Pedagogıkalyq taldaý jumysy : sharanyń óty nátiyesin jáne oqýshylardyń belsendiligin baǵalaý, aldaǵy yaqytqa baǵdar qurý, qoldanylǵan tárbie quraldary, amal tásilderiniń nátijeliligine taldaý júrgizý. Bul joǵaryda tárbie jumysyn uıymdastyrdyń ártúrli formalaryn uıymdastyrdyq. Osyndaı qyzyqty uıymdastyrylǵan tárbie jumystarynyń ártúrli formalary oqýshylardyń jaýapkershiligin arttyrady, estetıkalyq talǵamdaryn kúsheıtedi, sergektik sezimin, óziniń týǵan jerine, ósken eline, Otanǵa degen súıspenshiliginiń artýyna óz yqpalyn tıgizedi.

Tárbie saǵatyn taldaý úlgisi

1. Tárbie saǵatyn uıymdastyrdyshynyń aty-jóni.

2. Tárbie saǵaty qai synypa, qandaı mektepte ótti.

3. Tárbie saǵatynyń taqyryby, maqsaty qandaı?

4. Tárbie saǵatynyń formasy jáne ádisi qandaı? (kesh, konferentsıa, pikirtalas, áńgime, jıyn, jınalys).

5. Tárbie saǵattarynyń mindetteri ótkizilip otyrǵan synyp ujymynyń múddesine saı kele me?

6. Tárbie saǵatynyń daıyndyq jáne ótkizý kezeńinderindegi oqýshylar, synyp belsendileri jáne uıymdastyrdyshysynyń belsendilik deńgeıi qandaı bolady?

7. Tárbie saǵatyn ótkizý barysynda qoldanylǵan ádister, kórnekilikter, thnikalyq quraldar, múzykalyq shyǵarmalardyń mańyzy, olardy qoldanýda tárbie saǵatyn uıymdastyrdyshysynyń sheberligi qandaı direjede boldy?

8. Tirbie saǵatynyń mazmuny onyń taqyryby men maqsatyna saı kele me?

9. Tárbie saǵatynyń josparynda kórsetilgen kezeńderdiń júńelik, birizdilik qaǵıdasy saqtalǵan ba?

10. Tárbie saǵatynyń óty barysynda aýditorııalyq kóńil kúı qandaı boldy?

11. Tárbie saǵaty synyp ujymyna qalaı áser etti? Sebebi.

12. Tárbie saǵatyn daıyndaı, ótkizý barysynda qandaı kemshilikter boldy? Bolsa olardy boldyrmaı úshin qandaı tileǵıńız nemese usynysyńız bar?

13. Tárbie saǵatında qoldanylǵan kórnekilikterdiń tartymdylyǵy, oqýshylar ujymyna yqpaly qandaı dárejede boldy?

14. Osy synyp ujymymen keleshekte ótkiziletin tárbielik sharalardyń mazmuny jáne baǵyty qalaı bolýy kerek dep oılaısyz?

Tárbie saǵatyn uıymdastyrý joldary

- Pikirtalas

Oqýshylardyń adamgershilik túsinikteri jáne senimderin qalyptastyrýda tárbie saǵatyn pikir talas túrinde ótkizýdiń mańyzy erekshe. Pikirsayys – bul jaǵdaıda, oqýshylarda eger talqylanyp otyrǵan suraqqa qatysty keıbir bilim kólemi bolsa, sonda ǵana ol nátiжели bolady. Pikirsayys – búrın ótkizilgen tárbie saǵattarynyń jalpy alǵanda belgili bir kólemde nátiјesin, ómirsheńdigin kóryge múmkindik týǵyzady.

Pikirtalas - oqýshylarda qoǵam jáne adamdar ómirindegi oqıǵalar men kúndelikti tynys-tirshilik jaıly loardyń kózqarastary men senimderin, joǵary adamgershilik qasıetteri men jaǵymdy minez-qulyq normalaryn qalyptastyrdyń ońtaıly quraldary. Pikirtalas barysynda oqýshylar qoǵamdaǵy qubylystar men oqıǵalardy, olardyń sebepterin tereń anyqtaı, joldastarynyń jáne aınalasyndaǵy adamdardyń áreketterin tereń sezinip, uǵynýǵa úırenedi.

Pikirtalastyń áńgime tásiline ereksheligi, onda synyp jetekshisiniń qoǵamdaǵy ortaǵa baılanysty adamgershilik máselelerin aıqyn meńgerýi. Sońynan, ol oqýshylardyń adamgershilik senimderin qalyptastyrdyń birden bir quraly bola alady. Óıtkeni pikirtalas kezinde oqýshylardyń kózqarasy keńeyip, tipti jaı tyńdaıshylar qatarynda emes, sońynan olardy sóıleı bilýge, óz oıların jetkize bilýge, dáleldeı bilýge, óz joldastarynyń oıyna salmaqtylyqpen pайымдауға úıretedi.

Tájirbeli synyp jetekshileri búgingi kúnniń kóptegen ózekti máselelerin oqýshylar aldynda kótere otyryp, qaralyp otyrǵan suraq tóniregindegi jaǵdaıdy olardyń anyq ańǵara, taldaı bilýine, onyń sebebin anyqtap, qortyndylaı bilýge yqpал etedi. Pikirtalastyń maqsaty oqýshylardy ujym bolyp pikirtalastyrdyǵa, almasıǵa, óz oıların naqtyly jetkize bilýge, eń negizgisi óz betterinshe oılaı bilýge úıretý. Pikirtalastyń tabysty ótýiniń negizgi sharty aldyn ala daıyndyq jumystarynyń uıymdastyrylýyna úlken mán berilip, oǵan jaıapkershilikpen qaraı. Sonymen jekelegen oqýshylarǵa tapsyrmalar beriledi. Olar onymen qajetti ádebietterdi iriktep alady da, olardy oqýshylarǵa oqyǵa usynady jáne kórme uıymdastyrady. Kórnekti aqyn –jazýshylar, memleket jáne óner qayratkerleriniń eńbekterinen taqyrypqa saı naqyl sózderdi jazyp iledi. Pikirtalas júrgizýshi adamdy taǵaıyndaıǵa da úlken mán berı qajet. Ondaı adam bireı nemese ekeı boǵany jón. Olar ózderin oqýshylar aldynda erkin ustaı biletin, taza jáne tili jatyq, áserli sóıleı alatyn bedeldi balany saılaǵany jón. Pikirtalas ótkizý barysynda baıandama jasalmaıdy. P.T. mádeniетti túrde oǵan qatysýshylardyń bir-birine kóńili qalmaı kerek.

• Áńgime

Tárbie saǵatynda eń kóp qoldanylatyn taqyryp- adamgershilik tárbiesi. Soǵan oraı etikalıq áńgimeni uıymdastyrdy: joldastyq jáne dostyq, ádilettilik jáne ádiletsizdik , qarapайымдылық және озбырлық , jomarttylyq jáne qatygezdilik, bireıge shyn júreктен jaqsılyq jasaı qasıetterine qatysty máseleler qarastyryldy. Osy máselelerge qatysty ótkizilgen áńgimede oqýshylarǵa jalpy adamdyq moralь ustanymdaryn jaqsı uǵynýǵa, ómir tájiribesin durys ta, nátiјeli qorytýǵa kómektesedi. Muǵalimniń áńgimesi oqýshylardyń jaıaptary, pikirlermen ushtasyp otyrady. Mundaı áńgimeni uıymdastyrdy, eń aldymen adamgershilik ustanymdardyń mazmunyn anyqtap, túsindirýden bastaǵan jón. Áńgime júrgizý negizinen bastaıysh synyp oqýshylaryn qamtıdy.

Ángimeniń negizgi baǵyttary mynalar:

- Óz Otanyna adal berilgendigi;
- Ózi ómir súrip otyrǵan qoǵamnyń ideologııasyna shynaıy senimdiligi;
- Shynshyldyǵy;
- Qaıyrymdylyǵy, qarapайymdylyǵy, adaldyǵy;
- Sanaly tártip pen minez qulyq, mádenıetine jaǵapkershiligi;
- Joldastyq, dostyq qarym-qatynastyqqa adaldyǵy;
- Nemquraıdylyqqa jáne jamandyqqa tózbeıshiligi;
- Eńbekke, eńbek adamdaryna jáne halyq múlkine izgilikti qarym-qatynasy;

Muǵalim ángime ótkizý oqýshylarǵa oqyǵandarynan áldeneni oqyp berýge, nemese eske túsirýge, adamdar arasyndaǵy qarym-qatynastarǵa qatysty ózderine belgili bir oqıǵany ózine alyp, oǵan baǵa berýge usynys jasaıdy. Eger ángimelesý emin-erkin jaǵdaıda ótse jáne oqýshylar ózderiniń pikirlerin qysylmaı-qymtyrylmaı aıtatyn bolsa, onda bul pikirlerdiń qarama-qarsy bolýy tabıǵı nárses. Qate pikir talqyǵa salynatyn bolsyn, oqýshyny qateligi úshin jazǵırýǵa bolmaıdy, ony da, basqa oqýshylardy da durys qorytyndyǵa kelýine baǵyttaý kerek. Biraq muǵalim daıyn qorytyndy usynýǵa tiisti emes. Ángime ótkizilgennen keıin oqýshylarǵa onyń qanshalyqty áser etkendigi, olardyń kúndelikti ómirde: oqyıda joldastarymen

qary-qatynastaǵy onyń nátijesiniń sapasyn baqylap, taldaý jasap, soǵan qatysty keleshekte taǵ da basqadaı nendeı sharalar uıymdastyrylýy qajettigine kónil bólý kerek.

• Konkýrstar

Mektepte ótkiziletin konkýrstar (báıgeler) oqýshylardyń ой-órisin, tapqyrlyǵyn, sheberligin, qabiletin jetildirý, shyńdaı túsy maqsatyn kózdeıdi. Sondaı-aq oqýshylardyń konkýrsqa qatysýy olardyń jaqsy minez-qulyqtarynyń qalyptasýyna, bastalǵan isti tyńǵylyqty aıaqtap shyǵýyna, ujymdyq iske jaýapkershilikpen qaraýǵa septigin tıgizedi. Konkýrsty shyǵarmashylyq sıpatta uıymdastyryp ótkizýge, ásirese ony qyzyqty, áserli, tartymdy, ázil-ospaq aralastyra júrgizýge kónil bólgен jón. Konkýrstyń túrleri áralýan: konkýrs-viktorına, konkýrs- instsenırovka, mánerlep oqý, foto-sýret. Konkýrsty ótkizbes buryn, konkýrstyń túri anyqtalyp, oǵan qatynasýshylarǵa qoıylatyn sharttar belgilenedi jáne soǵan saı kimderdiń qatynasýy tiis ekendigi jaıynda aldın ala daıyndyq jumystary júrgiziledi. Soǵan saıkes habarlandyrý ilinip, ádil qazylar taǵaıyndalady. Konkýrsqa qatysamyz degen komandalar, uıymdastyry tobyna aldın ala tapsyrys beredi. Sóıtip jarysqa túsyshi komandalar saıysqa túsedі. Munyń ózi komandalar arasynda óz namystaryn qorǵaı úshin shyǵarmashylyqpen, izdenispen daıyndyq jumystaryn júrgizýge jáne komanda músheleriniń ózara túsinistikpen jumys isteýine yqpал etedi.

Konkýrsty ótkizý barysynda, júrgizýshi onyń óty shartymen, ádil qazylar alqasy múshelerimen tanystyrý jumystaryn habarlaıdan bastaıdy. Sodan keıin konkýrsqa tapsyrys bergen komandalardy ortaǵa shaqyryp, olardy tanystyrady. Konkýrstyń baǵyty, formasyna qatysty suraqtar nemese tapsyrmalardy komandalardyń oryndaıy, onyń negizgi mindeti bolyp esepтеледі. Konkýrstyń óty barysynda ádil qazylar alqasy onyń belgili bir kezeńinde josparǵa saı saraptaı, baǵalaı jumystaryn júrgizedi. Sońynda onyń nátiyesi qorytylanyp, marapattaı rásimi atqarylady.

Oqýshylardyń synyp jınalysy

Synyp jetekshisiniń oqýshylarmen atqaratyn tárбие jumysynyń negizgi bir formasy, túri –synyp jınalysy. Onda oqýshylar demokratiа, ashyq qarym-qatynas, yntymaqtastyq, derbestik jáne jaýapkershilik qaǵıdasyn meńgeredi.

Synyp jınalysy – oqýshylar ujymynda ózin-ózi basqarýdyń joǵary organy bolyp esepтеледі.

Onyń negizgi mindeti – ujym ómirin uıymdastyry barysynda oǵan qatysty negizgi máselelerdi talqylaı. Soǵan oraı, onyń negizgi qyzmeti- uıymdastyryshylyq jáne yntalandyryshylyq. Onyń jumysynyń nátiжели bolıy – ujymdy oń ózgeriske baǵyttaıtyn naqtyly sheshim qabyldaı.

Synyp jinalysy ujym múshelerine tapsyrma beredi, belsendilerdi taǵaıyndaıdy, mektep oqyshylar ujymynyń ózin-ózi basqary uıymyna ókildik saılaıdy, synypaǵy oqy, mádeni, sport, tazalyq sektorlardyń jumys josparyn talqylap, onyń barysy jaıynda esepterin tyńdaıdy.

Synyp jinalysy - tek bir másele jóninde taqyryptyq nemese birneshe máseleni talqylaı jaıynda synyptyń oqy-tárбие josparyn bekity , saılaı uıymdastyry, esep berı jumystaryn nemese jańa maǵlumattardy tyńdaı, atqarylǵan jumystardyń nátiжesin talqylaı.

Maqsatqa saıkes keıbir suraqtardy, mysaly synyp bólmesin jóndeı jumystary, emtihanǵa ázirlik, mektepti bitirı keshi, joryqqa shyǵy, ujymnyń bolashaqta aldynda turǵan isterin sheshı t.s.s. jumystardy ata-analar jáne oqyshylar nemese muǵalimderdiń jinalysynda birigip sheshıdi qarastyrady.

Synyp jinalysynyń taqyryptary ujymda týyndaǵan máselelerge saıkes josparlanady. Mańyzdysy, josparlaı barysynda ony talqylaıda synyp belsendileri nemese synyp jetekshisiniń basshylyǵymen oqyshylardyń ózderi belsendilik tanytqan jaǵdaıda ǵana nátiжели bolmaq. Synyp jinalysy aıyna bir márte ótkiziledi. Synyp jinalysy – bul oqyshylar ujymynyń ózindik jumystarynyń formasy. Onda oqyshylar men ustazdardyń quqyqtary men teńdikteri saqtalyp, áreketteri birlikte bolady. Soǵan saıkes synyp jetekshisi, bir jaǵdaıda, oǵan ákimshilik pen oqy mekemesiniń ókili retinde qatyssa, ekinshi jaǵdaıda, synyp ujymynyń teń quqyly múshesi retinde qatysa alady. Synyp jetekshisi oqyshylarmen qatar belgili bir máselege daıys bere otyryp, onyń oryndalýyna tikeleı basshylyq ete alady.

Synyp jinalysyn pedagogıkalyq turǵydan nátiжели uıymdastyry, eger de muǵalim onyń bolashaǵyn aldın ala birneshe jylǵa durys oılastyrǵan jaǵdaıda ǵana bolmaq.